

פרוטוקול מס' 23/ג'

מישיבת ועדת החינוך והתרבות
ירושלים, יום ג', יב' באדר תשי"ח - 4.3.1958, שעה 11.00.

נכחו:
ש. פרסיץ - היו"ר
ר. הקטין
פ. זוערץ
ש. כפרית
י. סמילנסקי
א. רזיאל-נאור
ח. מגורי-כהן
ר. צברי

מוזמנים:
ד"ר אבידור - מנהל כללי משרד החינוך
מר שריד - סגן מנכ"ל משרד החינוך
ד"ר קצנבלובגן - משרד החינוך והתרבות

סדר-היום: תקציב משרד החינוך והתרבות לשנת 1958/59.

היו"ר ש. פרסיץ: אני פותחת את הישיבה.

אני חפצה למסור לכם הזמנה אשר נשלחה אמנם בטופס אחד, אבל היא מכוננת לכל חברי הוועדה, ממרכזת המחלקה להשתלמות הגב' שלמון, מטעם האוניברסיטה העברית בירושלים.

לפני שניכנס לדיון בתקציב, אני חפצה למסור לכם שוועדת משנה של ועדת הכספים העבירה אלינו הצעות של משרד האוצר, כלומר של משרד החינוך, להעברות מסעיף לסעיף, ומבקשים מאתנו להביע דעתנו על כך. קיבלתי את הדברים האלה ואני מבקשת שמחר, לפני הישיבה, נדון בזה, כי היום אין זה עומד על סדר היום.

אני מבקשת ממשרד החינוך להסביר לנו את ענין הפעילים, שמדי שבוע בשבוע אנחנו מקבלים מהם העתקי מכתבים שנשלחים אליהם בקשר לאפליה בין חינוך דתי ולא דתי, ולא רק אפליה, אלא כאילו באמת רדיפה של החינוך הדתי. הייתי רוצה לענות על המכתבים האלה ואינני מכירה מי הם הפעילים, אינני יודעת מה תפקידם וכיצד הם פועלים. אם לכם ידוע משהו בענין זה, הייתי רוצה לדעת לפני שאגיב על המכתבים האלה.

מר אבידור: אענה על שאלות חברי הוועדה לפי הסדר.

חברת הכנסת רזיאל-נאור שאלה כיצד נקבע ומה נקבע שכר לימוד בבתי-ספר תיכוניים ערב. שכר הלימוד בבתי-ספר תיכוניים נוקר נקבע על-ידי משרד החינוך והתרבות לאחר דיונים והתייעצויות עם ועד האיגוד של בתי-ספר תיכוניים. לגבי בתי-ספר תיכוניים ערב - תוך התייעצות עם מנהלי בתי-ספר תיכוניים ערב. לאחר חישובים נקבע המכסימום של 185 לירות.

כן שאלה חברת הכנסת רזיאל-נאור בענין החניכים המבקרים על יסוד חוק החניכות בשיעורים הנערכים מטעם משרד העבודה, והקשתה: הנה חניך הרוצה להתכונן לבחיכות בגרות אין לו

אפשרות לעשות זאת, נכון הדבר, נחתבם 12 שעות יחניכות בשבוע, מחציתם מקצוע ומחציתם לימודים כלליים, ואין אפשרות לצרף לזה גם לימודים תיכוניים אקדמאיים. אין כל אפשרות פיזית לעשות זאת, לדעתי גם אין צורך לעשות זאת. מי שהוא חניך ומתמחה בעבודה, טוב שיתמחה במקצוע ובהשכלה כללית.

א. רזיאל-נאור: מה הם הלימודים הכלליים הניתנים בצירוף להשתלמות המקצועית, במסגרת של השלמת בית-ספר יסודי או במסגרת רחבה יותר?

מר אבידור: התלמידים המתקבלים לקורסים אלה של חניכות הם מסיימי בתי-ספר יסודיים, אחרת הם נקלטים לבתי-ספר לנערים עובדים, נותנים להם השכלה כללית, בעברית, בטתימטיקה ובאזרחות. את הפרטים אפשר לקבל דרך משרד העבודה, כי אלה הם קורסים הנערכים מטעם משרד העבודה.

יושבת-ראש הוועדה, הגב' פרסיץ, הקשתה על ההפרש הגדול בגידול התקציב להשכלה גבוהה לעומת השכלה תיכונית. אענה פה גם לשאלות אחרות בקשר להשכלה גבוהה ששאלו חברים אחרים בוועדה. כמובן שאיננו קובעים את התקציבים רק לפי מספרי התלמידים אלא לפי הצרכים, והנה קרה שבחינוך התיכון, כשבקשנו בשנת התקציב השוטפת (57/8) תקציב מוגדל על מנת להנהיג שכ"ל מודרג בכיתה ט' ולפי התכנית היתה הממשלה צריכה להשתתף ב-20% מן ההוצאה, לא היו ידועים לנו לפני שנה ויותר החישובים, כמה תלמידים יהיו ראויים להיכנס למסגרת זו וכמה מהם ילכו לבי"ס תיכון ולא לבי"ס חקלאי או מקצועי - שזה אינו בתקציבנו. והנה קרה שנתקבלו לבתי"ס תיכוניים אקדמיים בערך כ-5500 תלמיד, שזה הרבה פחות ממה שחשבנו, כי למעלה מ-1500 פנו לבתי"ס חקלאיים או מקצועיים או לישיבות ולא נכנסו בגדר תקציבנו. משום כך יכולנו לתת מתקציב 57/58 יותר לסיוע לכתות ט' לשנת תשי"ח וממילא בתקציב 58/59 אנו צריכים פחות מזאת. משום כך יכולנו לתת גם 75 אלף ל"ל לבמחנה-גדנע. משום כך ניתן גם סכום מתקציב זה לחינוך המשולב. לשנת הכספים 58/59 אין לנו 250 אלף ל"ל לחינוך המשולב ואין לנו לגדנ"ע. כלומר, יש גידול. הכספים שברשותנו בתקציב מספיקים להרחבת מסגרת שכ"ל מודרג לכתות ט' ו-י". כשנגיע לכתות י"א ואחר כך יב" ודאי נצטרך להגדיל את התקציב לחינוך התיכון.

היו"ר ש. פרסיץ: האם מסגרת זו של בתי"ס תיכוניים על מספר תלמידים עונה על דרישות המדינה להשכלה תיכונית? אם כן, צריך רק לשאול מה יהיו פני המוסדות הגבוהים בשנים הקרובות. אם אין תשובה על הדרישות, הרי צריך לשאול אם אין לעשות כשהו בקשר לכך בתכנית החינוך התיכון.

מר אבידור: דעת כל המטפלים בעניין היא שהצרכים המשקיים של המדינה תובעים הגדלת מספר תלמידי בתי"ס ומוסדות השכלה גבוהה, וממילא בתי"ס תיכוניים, בקצב גדול יותר משהיה בשנים האחרונות. אולם משרד החינוך והתרבות חייב למצוא את שבי-ל-הזהב - ולא קל למצוא - בין התביעה, מחד, להגדיל מספר התלמידים בחינוך תיכון ובהשכלה הגבוהה, ומאידך שמירה קפדנית על רמה, לכל תרד רמת הסדע. אין זו דרך קלה אבל אנו נוקטים באמצעים רבים. סופר כיצד אנו נותנים סיוע מיוחד בבתי"ס התיכוניים ליוצאי עדות נחשלות, לעולים - כל זאת על מנת להגדיל מספר המסיימים. אלא שאין אנו מרחיקים לכת עד כדי הורדת הרמה. הזמן פועל כאן לטובה, כי מספרם של גילאי 14 הולך ועולה באופן ניכר, ויחד עם הגידול המספרי, נקייטת האמצעים שהזכרתי - כל אלה באים להעלות את הרמה על מנת להגדיל את המספרים ובתוך תחומים אלה התקציב לכתה ט' הספיק לנו, וכן התקציב לכתה י", בשנה שתבוא לאחר מכן יבואו שני הדברים: גם נרחיב זאת לכתה י"א וגם יהיו מספרים הרבה יותר גדולים לכתות ט' ו-י".

חכ' פרסיץ שאלה בעניין הסמינרים, בתימ"ד למורים וגננות, מדוע נשכרים גם מוסדות נתמכים. החוק אינו קובע שיש רק סמינרים מוחזקים במדינה, אבל נכון שכל הסמינרים המכשירים מורים כוללים לבתי"ס היסודיים - המסלכתיים, ומסלכתיים-דתיים - הם מוחזקים, הם של המדינה. אולם ישנם חמשה מוסדות נתמכים, והם שני מוסדות מוכרים של בית-יעקב (אחד בת"א והשני בירושלים) ושלושה מוסדות המכשירים מורים מקצועיים,

שעוד אין ידנו משגת, למשל מורים למוסיקה, לציור ולמלאכה לבתי"ס ממלכתיים-דתיים.

היו"ר ש. פרסיץ: לא על כך דברתי, אלא על הכתוב בחוק בסעיף 1.

מר אבידור: זאת אנו מקיימים. ח"כ פרסיץ שאלה אם יש התחייבות מצד תלמידי בתי"ס למורים כי ישמשו בהוראה.

אין מחייבים ואינני חושב שצריך לחייבם, על כל פנים במדינות שהיו התחייבויות, בטלו זאת. זה קשור בשאלה שניה של ח"כ פרסיץ: מה התועלת בעבודתנו? עשינו לפני שנה סקר חלקי של מחזוריים מלפני קום המדינה ולאחר מכן, התוצאות אינן סופיות אבל תוצאות ראשונות מניחות מאד מאד את הדעת. משלשה מחזוריים שגמרו תוך 11 השנים האחרונות (האחד לפני 11 שנה, השני לפני 8 שנים והשלישי לפני 4 שנים) נמצאים בעבודה כ-70%. קצת יותר מורות באחוזים מאשר מורים, ובשנים הראשונות לקיום המדינה נשרו יותר גברים. זה מניח בהחלט את הדעת. יש כאלה שמפסיקות לרשל לידה וחוזרות אח"כ.

נשאלתי אם יש תקן לפתיחת כתה בבי"ס למורים. התקן קיים וקובע שכתה א' צריכה להיות בת 20 תלמיד. בישוב בסביבה חקלאית יכולה להיות גם כתה בת 15, באיזור מיוחד של המשרד. משכתה א' עולה לכתה ב' ויש נשירה לעתים קרובות ויש פחות מ-20, נעשים שיקולים שונים והכתה מקבלת תקן חלקי פרופורציונאלי. כתה א' הרי נפתחה כשורה. לפי שעה יקר לנו כל כוח הוראה, ועל כל פנים זה איננו מייקר במידה רבה.

ח"כ פרסיץ שאלה מה עושים ביחס להכשרת מורים לישובי עולים, מעברות, הוראת החינוך החקלאי. אכן עושים בשטח זה הרבה, אבל אולי לא די. למשל, בכל בתי"ס למורים מביאים עכשיו לפני התלמידים את בעיות ישובי העולים לא רק תיאורטית אלא גם בעבודה מעשית, ולפחות שנוצרים נמצאים התלמידים ביישובים. זה איננו די, כי בדרך כלל התגבשה אצלנו ההכרה ששתי שנים אינן מספיקות, אבל אימתי נוכל להאריך לשלש שנים איננו יודע, כי זו לא רק שאלה תקציבית אלא גם בעיית מחסור בכוחות הוראה.

שאלתה האחרונה של ח"כ פרסיץ היתה בענין ההשכלה הגבוהה - האם מוצדק לתת הגדלה כל כך ניכרת לאוניברסיטה, לטכניון ולמכון וייצמן ולא לתת לשאר המוסדות הנאבקים כל כך. ח"כ הקטין הקשתה שהנה יש עודף משפטיים בארץ ואולי אפשר להפנות כספים מפקולטה זו וכו'. אנו נותנים הרבה להשכלה הגבוהה, אבל לפי הכרתי הברורה וידיעת איננו נותנים די לא לאוניברסיטה, לא לטכניון ולא למכון וייצמן, כי ברור שפה בודא אינן לשקול לפי מספר התלמידים. המשפטיים אינם עולים למדינה אף פרוטה אחת, בין שמספרם גדול או קטן. אני, למשל, חולק שמספרם יותר מדי גדול. שכ"ל שמלמים הסטודנטים שם מכסה את כל ההוצאות ועוד. משאיר עודף לאוניברסיטה. מה שעולה, אלה תלמידי פיסיקה, כימיה, רפואה. זה עולה הון רב ופה אין מקום לחסכוניות. גם במדעי הרוח והיהדות זה משתווה פחות או יותר. לפני שנתיים-שלוש הגענו כמעט ל-45% תמיכה בתקציב השוטף של האוניברסיטה והטכניון, ועם כל ההגדלה שאנו נותנים השנה, לא ניתן אפילו 40%, ובארצות אחרות האחוז הולך ועולה. האוניברסיטאות העשירות ביותר באנגליה מקבלות עד 70%, ובצרפת הכל על חשבון המדינה. ההשכלה הגבוהה היא בחיי כל מדינה כיום. על כן אינני חושב שאנו נותנים די.

מכאן אני בא להשוואה למוסדות האחרים הנאבקים. ובכן, אין מוסדות שנאבקים. אם תקחו את האוניברסיטה של ת"א - וזה המוסד היחיד שבא בתביעות - צריך לחלק שם בין שני מוסדות. ביה"ס למשפט וכלכלה, עם אלף תלמידים ויותר, תקציבו זעום וצריך להיות זעום כי התלמידים משלמים את הכסף. אשר לשני המכוני האוניברסיטאיים, למדעי הטבע ולמדעי היהדות - שני מכוני אלה מקבלים מעיריית ת"א - וזו גם כן זרוע ממסלית - באופן יחסי לכל סטודנט יותר מאשר האוניברסיטה והטכניון. על מה נאבק המוסד בת"א? - לא על תקציב שוטף אלא בעיקר על מבנים וציוד. ובכן, למבנים לאוניברסיטה ולטכניון ממסלת ישראל לא נתנה כמעט מאומה. אלה כספים מחו"ל, ולהם נותנים פרוטות. אני מבין שמתנהל עתה מו"מ בין עיריית ת"א והרשות המאשרת מגביות בחו"ל, להרשות להם פעולה בשטח זה. על כן אינני אומר שלא צריך לעזור לאוניברסיטה בת"א, ואני חסיד של הקמת

מוסדות נוספים להשכלה גבוהה, אבל הייתי מקפיד יותר על דיון על רמה אקדמאית, על מרצים ברמה מתאימה ועל הנהלה אקדמאית. מרצים משותפים אחדים עוד אינם קובעים דמות אקדמית של מוסד. הרמה האקדמית של האוניברסיטה והטכניון משתווה יפה עם זו של המוסדות הטובים ביותר בעולם. ביה"ס לרפואה מעטים כמוהו בעולם, ואין מה להתבייש ברמת הטכניון.

אשר למורים הבלתי-מוסמכים, שאלו מה מספרם, האם הוא פוחת וכיצד הוא מתחלק. אין לנו מספרים מדויקים לשנת הלימודים תשי"ח. עורכים עכשיו מפקד. לגבי תשי"ז אוכל לתת מספרים שלא על יסוד מפקד. בדרך כלל ישנה ירידה יחסית גדולה במספר הבלתי-מוסמכים. האחוז פחת; המספרים המוחלטים לא ירדו. אם לפני כשלוש-ארבע שנים היה מספרם בבתיה"ס היסודיים קרוב ל-50%, בתשי"ז היה 30.5%. אבל המספרים הם בערך כ-3000 בתשי"ז ואין לנו חלוקה לפי סוגים.

החלוקה לפי מחוזות (כולל ממלכתיים, ממלכתיים דתיים ומיוחדים) היא: בירושלים - 82.7% מוסמכים, 17.3% בלתי מוסמכים; מחוז הצפון - 62.9% מוסמכים; 37.1% בלתי מוסמכים; במחוז חיפה - 70.2% מוסמכים, 29.8% בלתי מוסמכים; במחוז המרכז - 60% מוסמכים, 40% בלתי מוסמכים; במחוז תל-אביב - 79.3% מוסמכים, 20.7% בלתי-מוסמכים; במחוז הדרום - 50.8% מוסמכים, 49.2% בלתי מוסמכים; בכל הארץ - 69.4% מוסמכים, 30.6% בלתי מוסמכים. את הדירוג בין הבלתי-מוסמכים נדע רק לאחר המפקד.

מר שריד: בתוך הבלתי-מוסמכים יש גם בוגרי אוניברסיטה.

מר אבידור: בתשי"ח נתקבלו כ-1300 מורים חדשים, אולי קצת יותר, ויש לנו ניתוח סטטיסטי לגבי 1191 מהם. המדובר בלי החינוך המוכר - רק ממלכתי, ממלכתי-דתי ומיוחד. בחינוך הממלכתי קבלנו 71% בוגרי סמינרים מוסמכים ו-29% בלתי-מוסמכים. בממלכתיים-דתיים קבלנו 37% מוסמכים ו-63% בלתי-מוסמכים. לכאורה זה מדהים, אבל בכל-זאת כשמתחילים את הענין, כשם שבין 29% הבלתי-מוסמכים בממלכתי יש מוסמכי אוניברסיטה שחסר להם מקצוע פדגוגי וזה זקוק בלתי מוסמן, כך בין הממלכתיים-דתיים יש מספר בלתי-מבוטל של מסיימי ישיבות, של בעלי השכלה גבוהה זו או אחרת, בעיקר מחו"ל, שלא מלאו את כל התביעות הפורמאליות. כלומר, הם לא רק בלתי-מוסמכים מדרגה גבוהה, אלא שעל נקלה יעברו לדרגת מוסמכים. בכל זאת עובדה היא, שנאמת בחינוך הממלכתי-דתי המצב מדאיג יותר, כי הגידול לכמות הנמוכות רב יותר מאשר קצב הכשרת המורים. הדאגה שם באמת גדולה, ואנו עושים כל מיני מאמצים. זאת לגבי המורים החדשים שנתקבלו בראשית תשי"ח.

ח"כ הקטין שאלה אם אפשרית עכשיו סלקציה גדולה יותר ביחס למורים. אנו מתקרבים לכך. עוד לא הגענו לכך. אנו רואים גידול, בעיקר בסקטור הממלכתי. כבר ספרתי לכם שהגענו לכך שבקצו את מפקחי המחוזות להקפיד קצת יותר בקשר לפיטורי מורים פרובלמטיים. נקפיד קצת יותר, אבל ההתקדמות היא בקצב אטי, ולואי ותהיה אטית לרגל עליה גדולה יותר. ככל שיגדל מספר התלמידים בסמינרים, כמובן שנוכל להנהיג יותר ויותר סלקטיביות.

ח"כ הקטין שאלה ביחס לכתה למורי-עם בבאר-שבע - מה מידת השכלת המועמדים. ההשכלה הנדרשת מכל המועמדים למדרשות היא 11 כתות, ולעתים עושים יוצא מן הכלל ומסתפקים ב-10 כתות. מכאן גם תשובה לשאלה שנשאלה, שהנה באחד הסמינרים קבלו תלמידה שסיימה ביה"ס יסודי. אולי היה מקרה יוצא מן הכלל, ואין זה הכלל.

שאלה ח"כ הקטין - אולי בתגובה לדברי ח"כ פרסיץ - בענין סמינרים בקיבוצים וסמינר צופית. אין זו שאלה כספית אלא יש גם הענין שהיא דברה עליו, "אצלנו" - שאינני יודע למה היא התכוונה. (ר. הקטין: אצלנו בסדינת ישראל).

מר אבידור: אצלנו במשרד החינוך יש דין אחד לכל הסמינרים המוחזקים. אלא מה? ישנם מוסדות כמו סמינר הקיבוצים באורנים, או ת"א, שנוסף לביהמ"ד הממלכתי לבגנות ולמורים, הם - הקיבוצים - מחזיקים על חשבונם במאה אחוזים כל מיני

יחידות ומוסדות אחרים - מכוונים. יש להם, למשל, כיתות למורים בכתות-המשך. המשרד אינו מפקח על כך ואיננו נותן אף פרוטה לזאת, אין המשרד מסייע מבחינה כספית למכוונים שונים שיש להם, וזה מגיע לעתים ל-50% של כל הפעולות, המשרד באותם מקומות מחזיק אך ורק בתימ"ד למורים ממלכתיים. יכול להיות שנתעשר פעם ונוכל להקים בנינים גדולים. כיום איננו יכולים לעשות זאת.

ח"כ הקסין ורזיאל-נאור שאלו מדוע, למשל, מחזיקים שני סמינרים ממלכתיים-דתיים בירושלים - אחד לתלמידים ואחד לתלמידות. תשובה אחת יכולה להיות, שבירושלים על יסוד מסורת מתקופה שלפני המדינה ועל יסוד יחס של הורים כמספחות דתיות, תהיה בודאי התנגדות חריפה לצירוף כתות של בנים ובנות להכשרתם להיות מורים, יכולנא להוסיף עוד נימוק, שמבחינת ההוצאות של המדינה ההפרש איננו גדול, כי בשני הסמינרים הכתות מלאות בהתאם לתקן - כלומר למעלה מ-20 בכתה, נכון שאפשר היה להגיע לחסכון בשירותים משותפים, באולם אחד להתעמלות, בספרייה אחת ואדמיניסטרציה, אולם פה בא נימוק נוסף: שני המוסדות משוכנים כיום בבנינים שאינם מניחים את הדעת, ואילו היה לרשות המשרד סכום גדול - מאות אלפי לירות - היינו צריכים בירושלים להקים כיום על שטח גדול בנין חדש, ואז אפשר היה לבוא בהצעה להנהיג כתות נפרדות אבל שיהיה מבנה מרכזי משותף לשירותים ולאדמיניסטרציה. כיום גם מבחינה פיסיית דבר כזה אינו בא בחשבון.

ח"כ הקסין שאלה מהו המכסימום של ההלוואה לתלמידי סמינרים. המכסימום הוא 360 ל"י - 60 ל"י שכ"ל ו-300 ל"י למחיה.

ח"כ רזיאל-נאור שאלה אם יש ידיעות כמה מורים יחסרו בראשית תשי"ט. אנו עוסקים בסמינרים ראשוניים, ולפיהם יהיה המצב מניח את הדעת פחות או יותר בתימ"ס ממלכתיים, אם נקבל את כל הסורות החיילות שאנו מבקשים מהצבא; אך יהיה מחסור, כמו שהיה בערך בראשית תשי"ח, בממלכת-דת.

א. רזיאל-נאור: מה עושים כדי לקדם את פני הרעה?

ד"ר אבידור: בכל שנה גדל מספר סמינרי הסמינרים. אם הגידול יהיה כפי שהוא עכשיו, ייתכן שתוך שנתיים-שלוש נתגבר על הבעיה. נשאלתי אם הוכנסה לסמינרים מגמה לחינוך מיוחד. אין מגמה מיוחדת אבל יש מקצוע בחירה בשנה ב' הנהוג בשלושה סמינרים.

ח"כ רזיאל-נאור שאלה אם כדאי להכניס הכשרת מדריכי נוער כענף בסמינרים. היו כמה נסיונות שעד כה נכשלו, כי מעמדו של מדריך בחינוך המשלים עוד איננו בתקן וכו' כמעמדו של מורה.

אשר לשאלת ח"כ רזיאל-נאור ביחס לאיחוד כמה סמינרים - הטעם העיקרי (ולא היחיד) הוא היעדר תקציב גדול. ח"כ צברי שאלה כמה בתימ"ד למורים ישנם במדינה. יכולתי לענות בשתי מלים: יותר מדי. אין די תלמידים ויש יותר מדי בתימ"ד למורים. יש בין 24 ו-30 בתי-סדרש, אם אמנה את כל המדרשיות. זה לא רק מי"קר, אלא מניין את הרמה. אולם כדי להקים סמינר ראוי לשמן צריך מאות אלפי לירות. הנה ת"א, למשל, אינה מכשירה מספר מספיק של מורים אפילו בשביל הצרכים של המחוז שלה. יש צורך שסמינר לוינסקי יהפך למרכז להכשרת מורים שיתן לנו שנה-שנה 500-600 מורים, ולשם כך צריך מוסד של 1600 תלמיד. העירייה אמרה שהיא נותנת מגרש של 50 דונם וזה ענין של חצי מיליון ל"י לשנים אחדות, לבניה בלבד. במרכז זה יהיו חמשה בנינים נפרדים, ויהיו בנינים מרכזיים להתעמלות, לאוכל, למעבדות וכו'. אנו מתכננים שבמדינה יהיו ששה-שמונה מרכזים גדולים להכשרת מורים, ונצטרך לסגור בכמה מקומות ולפתוח במקומות אחרים. הצפון משווע למרכז גדול להכשרת מורים, וכן באר-שבע. כמה מהדברים האלה עוד יבוא יומם. לדעתי אנו הולכים ומתגברים כיום על הצרכים השוועים ביותר ביחס, ואלו תכניות שצריכות להיות בעוד שנתיים-שלוש; בטווח ארוך יותר.

ח"כ רזיאל-נאור שאלה מדוע אין מצרפים את המכוונים הביולוגיים וקורס למדעי הטבע. המטרות והתפקידים שונים. המכוונים הביולוגיים משמשים לתלמידים, מביאים לשם כתות ומתקיימים גם קורסים למורים. הייתי מציע לכולכם לבקר במכון הביולוגי בירושלים.

לראותמה אפשר לעשות באמצעים מועטים. הקורסים למורים לטבע הם קורסים למורים מוסמכים המשתלמים במסך שנתיים, והפיצוי שנתיך להם - שהם יכולים ללמד טבע בכתות גבוהות יותר וכן קידום וותק בשנתיים תמורת מאמץ זה.

ח"כ רזיאל-נאור בקשה הסכר על דברי ההסבר לסעיף 321. זה באמת צירוף קצת מלאכותי, אבל זה צירוף תקציבי. האוצר צירף שני עניינים. אנו מתכננים עתה יחד עם האוניברסיטה, לקראת השנה הבאה, שמורים בבתי"ס יסודיים, בעלי השכלה מתאימה, שיצאו להשתלם באוניברסיטה על מנת לשמש מורים בסמינרים במקצועות שחורים מורים - ניתן להם מילגות יפות. את הפנום עוד לא קבענו והעניין עוד איננו סופי. אנו חושבים שיהיו שני סוגים: מורים בעלי תואר ב.א. נשתדל לתת יותר שנים, ויהיה דיון על כל אחד בנפרד. כי אנו ניצבים בפני שתי עובדות חמורות: האחת, שמורים בסמינרים כיום הולכים ומזדקנים ואין משמרת שתבוא אחריהם; ושנית, שמספר התלמידים גדל ועלינו לדאוג לעתיד. על כן, הכותרת של הסעיף אולי אינה מתאימה.

אשר לסעיף 324, פה אנו מצרפים שני דברים:

מצד אחד אנו מסייעים למפעלים של קיץ להשתלמות מורים בלתי מוסמכים ומוסמכים, אבל אנו נתקלים גם בקושי במציאת אנשים שיהיו המדריכים בקורסים אלה. גרצובנו לערוך בשנת הכספים הבאה שני קורסים למועמדים לדיכוי הקורסים להשתלמות שהולכים ומתרחבים בעיקר בתקופת הקיץ, כשצריך להקיף אלפים.

ח"כ צברי שאלה על המכינות הפדגוגיות, ואם הן פעילות ויש להן ערך. כבר ענה מר שריד בתשובת-ביניים שעוד אי-אפשר להסיק מסקנות, כי זו רק השנה השניה להסתערותנו על המכינות. נראה בעוד שלש שנים כמה מהם יכנסו לסמינרים. האם זה יעיל? - שוב, אם מספרים מעידים, הרי זה יעיל ובשנה שעברה היו כ-800 והשנה יש כאלף תלמידים. אני חושב שזהו אמצעי לשעת חירום, וכי בעוד שנה צריך להתחיל לרסן זאת, כי מגמה פדגוגית בבי"ס תיכון היא חסרת משמעות.

י. סמילנסקי: קבלו לשם מי שלא התקבל לגימנסיה.

ד"ר אבידור: כמה מהם נכנסו במסגרת של שכ"ל מודרג, ורק באלה אנו תומכים. לפי שעה זה מילא את המשימה באופן מצויין.

הי"ו ר. ש. פרסיץ: ויכוח זה התקיים לפני ארבע שנים ואז אמרנו שצריך להכין את המכינות. היינו את ביה"ס התיכון על יד הסמינרים. אנו שומעים עכשיו שיש סטיפנדיות מודרגות. פירוש הדבר שיש חומר לא רע. למה נלך לפי המונחים שדברנו עליהם לפני ארבע שנים? זה נסיון ואנו מעריכים אותו ואנו דרשנו אותו.

י. סמילנסקי: אני מציע לבדוק את תכנית הלימודים לראות מה עושים

ד"ר אבידור: המבחן יהיה, כמה מהם יכנסו לסמינרים, וזאת נראה כעבור 3-4 שנים. ח"כ צברי שאלה אם עניין השעה הנוספת לחינוך גופני בסמינרים הולך. כן, זה מתבצע יפה ומקפידים על כך.

מורים לפדגוגיה, לפסיכולוגיה ולמתודיקה עובדים קשה והם מעטים. להקל עליהם את העבודה אי-אפשר, כי הם מעטים, ואחת המטרות שלנו - לדאוג לכך שנפנה בסטיפנדיות חלק ניכר של אלה שילכו להכשיר את עצמם להיות מורי-מורים למקצועות אלה. יש בכלל תביעה שמורים בבתי"ס תיכוניים ילמדו פחות. אנו לפי שעה מתנגדים לכך, כי כיום אין הבדל בולט בהכשרה ובהשכלה של מורי בבי"ס תיכון ומורים בסמינר ואין הבדל רב בטיב עבודתם. צריך להיות הבדל בטיב ההכשרה.

ח"כ צברי שאלה אם הכניסו לסמינרים מקצוע של היגיינה רוחנית. לא הכנסנו מקצוע כזה, אבל בתוך פסיכולוגיה יש פרק על כך

נשאלנו מה טיב הבדיקה של תלמידים המתקבלים לסמינרים. כיום הנהגנו בדיקה גופנית בתיאום עם משרד הבריאות, ואנו

מסכמים עכשיו עצה לגבי בדיקת מצב הבריאות הנפשית.

ח"כ צברי בקשה פרטים על כתות סמינרים של צה"ל. כתות אלו הן בשלשה מרכזים - ת"א, חיפה ובאר-שבע. השנה ישנו גידול ניכר מאד. בשנה שעברה היו 9 כתות והשנה - 17. אם בשנה שעברה היו 344 תלמידים, הרי השנה יש 590, ובניהם אותו אחוז הבנים שיש בסמינרים בדרך כלל - כ-15%. יש 79 בנים. גם בעיה זו, של כתות סמינר של צה"ל מעסיקה אותנו עכשיו בדיונים. גם כאן היתה מטרה למשוך יותר ויותר בוגרי בתי"ס תיכוניים שנכנסים לצבא, שיכנסו להוראה. במשך שנתיים-שלוש לא היתה גהירה גדולה. בשנתיים האחרונות יצא להם שם מצוייף ויש תביעה להעביר חיילים וחיילות בצבא לאותן סביבות שבהן אפשר ללמוד. אבל יש כאן תקלות וחסרונות גדולים, ואצ"ל לפחות שלשה: קודם כל אי-אפשר לתת להם את המספר המספיק של שעות בשנתיים, ואי-אפשר לתת להם את העבודה המעשית. ושלישית, הביקור שלהם איננו סדיר למדי, לא מתוך רצונם הרע אלא מפני סידורים צבאיים. עם כל הרצון הטוב, זה איננו אידיאלי. על כן אנו חושבים, כי מאחר שמספר החיילים הולך וגדל ומצבנו יהיה יותר קל, אולי נקבע להם שנה שלישית, וכשיצאו מן הצבא ניתן להם עבודה של 20 שעות בבוקר במשכורת מלאה ואח"כ ילמדו עוד שנה שלישית. סמינרים אלה צמודים לסמינרים הרגילים.

ח"כ פרסיץ הביעה משאלה שתהיה בדיקה מטעם ועדה מוסמכת על ההרכב של התזונה מבחינה בריאותית.

ד"ר צברי:
גזנות רבות עוברות להוראה בעיקר בצה"ל. תעודת בגרות אין להן. האם אפשר לדעת מה נדרש מהן אחר-כך להשתלמות, ואם דורשים תעודת בגרות? אני מדברת על גזנות בכלל שעוברות להוראה.

ד"ר אבידור:
כבר פרסמנו ברבים שהחל משנת הלימודים תש"כ תהיינה בבתי-מדרש לגזנות ובכל בתי-מדרש למורים מקצועיים 12 כתות ותעודת בגרות. הגזנות העוברות להוראה הן סורות בלתי מושלמות ודורשים מהן השלמה, ואז הן מגיעות לסמיכות.

ח"כ פרסיץ שאלה בענין הקייטנות, החודש של שהיית הילד בקייטנה שקול, לגשת מומחים, לתזונה במשך שבעה-שמונה חדשים, כמה שזה נותן לבריאות ולגוף. אין לוותר על כך ויש להרחיב זאת.

אשר לתכנית פעולות הגדנע, יש לנו אימונים מרוכזים לכתות י' במחנה אימונים ל-11 יום, ואילו בי"א יש אימונים מרוכזים במשך שבועיים, צמודים לעבודה. זהו השרות הלאומי. לגבי כתה י"א האימונים המרוכזים נעשים במחנה גדנע ע"י הרצליה, מחנה של משרד הבטחון, הן לתלמידי בתי"ס תיכוניים, מקצועיים וחקלאיים. משרד הבטחון תורם מצדו את חלקו אבל דורש מכל משרד מתאים השתתפות בהחזקה. לפני כארבע שנים משרד החינוך כלל בתקציבו גם את הגדנע של בתי"ס החקלאיים והמקצועיים. לפני שנתיים הופרדה החבילה בתקציב, כמו בחיים. בשנה שעברה נדרש מאתנו בתקציב להחזקת מחנה האימונים לכתות י' רק של בתי"ס התיכוניים סכום של למעלה מ-200 אלף ל"י, והצלחנו להוריד זאת ל-150 אלף. אחר כך אמרנו שגם זאת אין לנו והיתה סכנה: שלא יהיו אימונים בכלל בכתה י". עד שבסופו של דבר אמר משרד הבטחון שזה לשנה אחת בלבד, והוא ישתתף במחצית הסכום ואנו במחציתו, ומצאנו 75 אלף ל"י בתקציב החינוך התיכון. השנה זה צריך לעלות לנו 171 אלף ל"י ומשרד הבטחון אמר שאם לא ניתן את הכסף לא יהיו האימונים. אנו מחשיבים זאת מאד ומכאן בא הסכום, הממונה שם הוא איש המשרד שלנו.

י. סמילנסקי:
הייתי שם לפני שנתיים 11 יום ולא אשכח זאת. בשבוע כזה מקלקלים שנתיים לימודים.

מר שריד:
אלינו מגיעים עכשיו הדים מצויינים.

ד"ר אבידור:
ח"כ רזיאל-נאור שאלה בדבר הבדיקות הרפואיות לגדנע. נעשות בדיקות רפואיות קפדניות בכתה ט', אגב, על יסוד הסכם עם בתי"ס התיכוניים הוצאות הבדיקות האלו הן מחצה על מחצה והמשרד משתתף ב-50%.

הינו"ר ש. פרסיץ:

מה המיטה שהשנה אין מסודרים גיחות עם הגדנעים?

נ"ר אבידור:

בכתה יש גיחות. בעיקר זה ב" ונ"א.

אשר לשרות הלאומי, אין שרות לאומי זה דומה לזה שהיה בתקופת הועד הלאומי. אז היתה שנת שרות לאומי. ב"א יש אימונים של שבועיים. לפני 4 שנים אמרנו: הנה נצמיד את התלמידי, את הטוב עם המועיל, ומכיון שהאימונים אינם כל היום נוציא תלמידי כמות "א" אל ישובי העולים. יעברו שם ואגב עבודתם ילמדו להכיר גם את העולים, וזה הצליח מאד סכל הבחינות. כך זה היה שנה-שנתיים, עם קשיים תקציביים, ואז היה צורך בעבודת התלמידים האלה. בשנה שעברה אמרו לנו משרד החקלאות והמרכז החקלאי שאין צורך בידיים עובדות. הציעו שילכו לקיבוצים ואמרו שאיננו רוצים. זה גדנע ואנו רוצים להצמיד זאת להליכה לישובי העולים. באו אלינו השנה ואמרו: יש ישובי עולים אחזים מעטים, שיש בהם צורך בידיים עובדות, קיבוצים בספר המשוועים לכך, בעיקר בדרום. ואמרו: חבו רשימות. קבלנו רשימות מהמרכז החקלאי, שנבדקו ע"י משרד החקלאות. יצאה משלחת לבדוק את המצב בקיבוצים אלה לא רק מבחינה בסחונית כי אם גם מבחינה משקית, מה הם יעשו שם. אונרה רשימה מסויימת של קיבוצים בספר. הפרופורציה היא זו: לשנה זו, ל"א - שני שלישי לישובי עולים ושליש לקיבוצים בספר. אם לא יהיה צורך בעבודת התלמידים, הם יצאו רק לגדנע.

ח"כ נצר שאלה כמה עולה ארוחה בפרודוקטים ובעבודה. גב"ב בבל"א אומרת שהארוחה עולה 150 פר" למזון ו-100 פר" לעבודה הקשורה בזה, וביחד 250 פרוטה.

מהי השתתפות הרשויות המקומיות? יש לי כאן גם פירוט הכולל רשימה ארוכה מאד. השתתפות הממשלה בנקודות התמכות היא 57%, הרשויות המקומיות - 22%, הורים ואתריים - 21%, אבל כמוכן שזה שונה. בניח בת"א השתתפות הממשלה היא 5% ואילו ישנם מקומות אחרים שהשתתפותה היא בגבולות 80%. בנקודות המוחזקות יש רק שני גורמים: הממשלה 89% וכל האחרים 11%.

הינו"ר ש. פרסיץ:

ו-11% אלה משפיעים לפעמים על כך שהילדים אינם אוכלים?

נ"ר אבידור:

אני רוצה להסב תשומת-לבכם למספרי האוכלים. מספר האוכלים על יד הרשויות מקומיות הוא 96,400, אבל בנקודות המוחזקות הוא פלוס 11,300. כלומר נוסף על 96,400 יש עוד 11,300.

ח"כ הקטיץ שאלה אם מפעל התזונה מקיף את כל הנזקקים. לנו במשרד קשה לשפוט, כי לא משרד החינוך והתרבות ולא שליחיו קובעים מי הם הנזקקים. אין אנו מספלים בכך. שאלתי בכ"ז את גב"ב בבל"א מה הערכתה, והיא אמרה כי היא סבורה שלגבי מפעל התזונה כולו נארץ לפחות 80% מן הנזקקים מקבלים את האוכל בביתם היסודי, ובאיזורי הפיתוח 100%.

ח"כ צברי שאלה מהו אחוז התלמידים מעדות המזרח באוניברסיטה. פניתי לאוניברסיטה ואין להם מספרים באשר אינם שואלים לעדה בשאלון. הם שואלים לארץ המוצא. הרושם של כולנו הוא, שהמספר המוחלט והאחוז של הסטודנטים בני עדות המזרח עולה משנה לשנה. בקשתי משהו בכתב ועוד ישלחו לי.

ח"כ צברי שאלה מהו הקשר בין גדנע-עובדים לגדנע-לומדים. הקשר הוא כפול. קודם כל ישנה ועדה לענייני גדנע-עובדים, בה משתתפים נציגי משרד החינוך והתרבות. הם משתתפים בקביעת התכניות הכלליות. מאידך יש שותפות אמיצה בין מפקדת גדנע והמשרד ביחס לגדנע של בתי"ס לנערים עובדים.

ח"כ צברי העלתה על נס את הסיב של "במחנה גדנע" ושאלה אם יש גם עתון לגדנע-עובדים. יש ירחון מנוקד בשם "באהלי גדנע". שם אין למשרד החינוך והתרבות חלק, כי זה רק לנערים עובדים.

מר שריד:

נשאלה שאלה ביחס לבי"ס ביאליק, שם היו הפגנות של הורים. מפקח המחוז, שפניתי אליו, כותב כי המדובר במורה שעובדת שם בכתה א', הגב' ברקוביץ ששהתה בחופש הקיץ בחו"ל, חלתה שם וחזרה לעבודה בסוף אוקטובר והביאה אישור רפואי. גם בדצמבר ובינואר הרבתה בחיסורים ונשלחה לבדיקה רפואית, והכתה כמובן ממשיכה לסבול.

עומדות להתקיים בחירות לוועידה של הסתדרות המורים, והייתי מציע לחברי הוועדה שיקראו מה כותבות הספלגות שאותן הם מייצגים כאן. קראתי אתמול חומר חלקי והזדעזעתי, גם כשזקן לפני בחירתי. למשל, מפלגה מסוימת כותבת למורים הבלתי-מוסמכים: אם תצביעו בעדי, אלחם על בך שכל מורה בלתי-מוסמך בדרך כלל צריך להקל עליו, צריך לדרוש ממנו נחות בחינות. אבל מי יהיה פטור לגמרי מבחינות? - הם יילחמו שאם המורה הבלתי-מוסמך הזה גם לקוי מבחינה בריאותית, שהוא ישוחרר. כלומר, אם נוסף לכך שהוא עם-הארץ הוא גם חולה - ישוחרר בכלל. שנית, כל מורה שהוא למעלה מגיל 50, ישוחרר. כל מורה שהיא למעלה מגיל 45, תשוחרר. כל מורה שהוא למטה מגיל 50, גם כן ישוחרר. כל מורה שהיא למטה מגיל 45, גם כן תשוחרר. אני חושב שבנקודה האחרונה יש כאן איזה שיבוש, ופשוט התבלבלו במקצת. אחר כך נאמר: מורה שנמצא בדרגה מסוימת, נגיד בלתי-מוסמך שלב ב', ועבד 4 שנים ולא התקדם במאומה - אחרי 4 שנים באופן אוטומאטי מעלים אותו בדרגה. ואם מורה במשך 4 שנים היה בדרגה א' ולא עשה כלום, מעלים אותו בדרגה. זאת כותבת מפלגה רצינית מאד ואחראית מאד לחינוך. כל אחד מהם לא היה רוצה שבנו או בתו או בן המשק שלו ילמד אצל אותו מורה, וזאת מבטיחים לפני בחירות.

זה בדרך כלל הקו הכללי. כאנשי ציבור וכחברי הוועדה הייתי מציע לכם להתעניין בספרות הזאת ולראות איך אפשר לעשות דבר כזה, פשוט על מנת לדעת.

ח. מגורי-כהן: האם נכון שליום ד' שחררו את המורים בגלל הבחירות?

מר שריד: אין לזה כל קשר. בשבוע שעבר עשיתי מאסך ויצאתי לסיור בכמה בתי"ס, ואני מציע גם לכם לצאת השנה ולראות. לאחר שבשנה הבאה בקרתם פעם, הייתי מציע שתעשו זאת השנה שנית. תתחילו אולי ברמלה, כדי לראות מה נשתנה מאז. באילת הכנסנו אפילו קירור לביה"ס.

היו"ר ש. פרטיץ: החברים שצריכים להופיע בו יכוח צריכים להיות מוכרים על כל צרה שלא תבוא, גם אם לא נגמור את העבודה. עוד אקח דברים עם יו"ר ועדת הכספים ואשתדל להודיע לכם מה המצב.

פצתי לשאול שאלה אחת בענין הפנסיה. ראיתי אתמול שמחקתם את סעיף הפנסיה השוטפת - 300 אלף לירות, וכנגד זה הוספתם משהו. האם צריך להבין שסכום זה עבר לקרן הפנסיה של כל הפקידים עובדי המדינה והוא מובלע שם?

א. סנבלבוגן: עד לשנה זו הקצבנו סכומים קבועים על חשבון התיקרות ועל חשבון שינויים בדרגה. מאחר שעכשיו הפנסיה היא תקציבית ואין קופת פנסיה, אין מעבירים יותר לשם. לעומת זאת אנו צריכים לשלם את הפנסיה של הפנסיונרים שהם על אחרייותנו. כספי המורים - מרכז המורים דן בענין זה והוועידה כנראה תחליט מה ייעשה בהם.